

A COEDU E-LEARNING KERETRENDSZER HASZNÁLATÁNAK ELEMZÉSE

Nyéki Lajos
SZE
9026 Győr
Egyetem tér 1.
nyeki@sze.hu

Absztrakt: A Széchenyi István Egyetemen 2004 szeptembere óta folyik e-learning alapú távoktatásos képzés. A képzés a Mimóza Kft. Coedu e-learning keretrendszerére épül. A távoktatásos hallgatók web használati szokásainak tanulmányozására azonban eddig csak korlátozott lehetőségeink voltak. Amikor 2006 őszén értesültünk arról, hogy az SPSS Hungary a BME APPI Ergonómia és Pszichológia Tanszéke HCI kutatócsoportja számára 2007 végéig non-profit célokra biztosítja a Clementine adatbányász szoftver és WebMining CAT modulja használatát, lehetőséget kértünk Izsó Lajos professzor úrtól a kutatásban való részvételre. A tanulmány a Coedu e-learning keretrendszerre vonatkozó kutatási eredményeinket mutatja be.

---

1. Bevezetés

A Széchenyi István Egyetem 2004 őszén vezette be az e-learning alapú távoktatásos képzést először a közlekedésmérnök, majd egy évvel később a gazdasz szakon. A jelenlegi első évfolyamon már az új rendszerű BSc, illetve a BA tantervek szerint folyik az oktatás a közlekedésmérnök, a gazdasz és a műszaki menedzser szakokon. A képzés a Mimóza Communications Kft. Coedu e-learning keretrendszerére épül. A személyes konzultációkat és a vizsgákat a győri és a budapesti decentrumokban tartjuk. A tananyagfejlesztést a Coeditor szoftverrel végezzük. A tananyagfejlesztő csoport tagjai a Műszaki Tanárképző Tanszék oktatói. A hallgatók a tananyagot on-line, CD-ROM és PDF formátumban is megkapják. Eddigi tapasztalataink szerint a tanulmányi eredmények jobbakk, mint a hagyományos levelező oktatásban. Jelenleg a 842 beiratkozott hallgatóval 62 tutor foglalkozik (ez tantárgyanként egy-két főt jelent).

2. A Coedu rendszer bemutatása

A Coedu keretrendszer a bejelentkezést követően a jogosultságoknak megfelelő felületek szolgáltatásait kínálja fel a felhasználónak. Az alapvető jogosultságok a következők:

- Rendszergazda;
- Tananyagkészítő;
- Tanulmányi ügyintéző;
- Tutor;
- Tanuló.

A rendszergazda az adminisztratív felület segítségével kezelni tudja a felhasználók jogosultságait (felhasználó csoport létrehozása, jogosultságainak kijelölése, módosítása, egyéni felhasználó létrehozása, felhasználói csoporthoz rendelése, jogosultságainak beállítása, stb.), meg tudja tekinteni a szerkesztés alatt álló kurzusok listáját, és szükség esetén fel tud ilyen kurzust szabadítani.

A tananyagkészítő hozza létre az üres kurzusokat, majd a Coeditor tananyagszerkesztő programmal megtölti azokat tartalommal. A tananyagkészítő tesztelheti a kész kurzusokat, és joga van a tananyagszerkesztő program legfrissebb változatának letöltésére is. A kész kurzust átadja a Tanulmányi Osztálynak további ügyintézésre.

A tanulmányi ügyintéző állítja be a kurzus indulásának és befejeződésének időpontját, ő rendeli a kurzust a tanulócsoporthoz, illetve a tutorhoz, valamint ő indítja el a kurzust. Figyelemmel kíséri a Fórumon zajló tanulói üzenetváltások tartalmát azok hasznosítása érdekében.

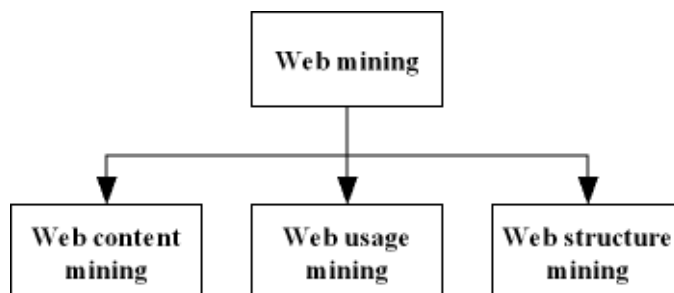
A tutor figyelemmel kíséri a tanulók tevékenységét, válaszol leveleikre, tanácsokat ad a tanuláshoz, és kijavítja az esszé típusú feladatok megoldásait. A félév tapasztalatai alapján javaslatokat tesz az e-learning tananyag esetleges módosítására, átdolgozására.

A tanuló a tananyag-megjelenítő felületen tanul, használja a fórumot, és üzeneteket küld a tutorának. Off-line tanuláshoz felhasználhatja a tananyag CD-ROM és PDF változatát. On-line módon kitölti a pontozásos modulzáró feladatlapokat. Ezzel lehetővé teszi a tutor számára, hogy érdemi visszajelzést kaphasson egyéni előrehaladásáról.

3. Adatbányászati technikák

Az adatbányászat (data mining) az adatbázisokban tárolt adatokon végzett olyan automatikus tudásfeltárás, amely érdekes (nem triviálisan kinyerhető, eddig ismeretlen, és valószínűleg hasznos) információk megszerzésére irányul [1].

Az adatbányászat egyik ígéretes területe a web bányászat (web mining). A web bányászat alaptípusait az 1. ábra mutatja.

1. ábra

A Web bányászat alaptípusai

A web tartalom bányászat (web content mining) körébe a web szövegbányászat, az intelligens keresőügynökök, az információ-szűrés és kategorizálás, valamint a web lekérdező rendszerek sorolhatók. A web struktúra bányászat (web structure mining) a látogatási struktúra elemzésével, a klikkelés-sorozatok elemzésével és a web site-ok tervezési stratégiájával foglalkozik. A web használat bányászat (web usage mining) tárgya a forgalom elemzése, az ügyfelek szokásainak vizsgálata és az interaktivitás növelése.

Tanulmányunk a web használat bányászat (web usage mining) körébe sorolható, a távoktatásos hallgatók e-learning keretrendszer használati szokásainak feltárására irányul.

Az adatbányászat alapvető módszerei a következők [1]:

- asszociációs szabályok keresése;
- osztályozás, előrejelzés;
- klaszterezés, hasonlóság keresés;
- eltérés elemzés;
- epizód kutatás.

Az asszociációs szabályok keresése elsősorban a vásárlói szokások feltárására használható. Az osztályozás előre meghatározott osztályokba sorolást jelent. A klaszterezés előre nem ismert osztályok meghatározása. Az eltérés elemzés a kiugró értékek keresése, ezeket az adatbányászatban nem célszerű zajként felfogni. Az epizód kutatás a hosszú eseménysorozatokban meglevő szabályosságok keresése.

4. A HCI kutatócsoport működése

A HCI kutatócsoport havi rendszerességgel tartotta üléseit. A web bányászat alapjairól Izsó Lajos professzor úr tartott két előadást [2]. A Clementine modulokat Laufer László és Horváth Ádám mutatta be [3]. A Propensity Analysis technikáról és a BDF honlapjának elemzéséről Balogh Imre és kollégái tartottak előadást [4, 5]. A BMF Moodle keretrendszerének elemzését Tóth Péter és kollégái mutatták be [6]. Az Eduweb keretrendszer elemzésnek eredményeiről Jókai Erika és Horváth Ádám tartottak előadást [7]. Az egi EKF honlapjának elemzését Bóta László mutatta be [8]. A Coedu keretrendszer használatának elemzéséről Nyéki Lajos tartott előadást [9]. A kutatócsoport tagjai között élénk elektronikus levelezés is folyt, főként a Clementine szoftver használatával kapcsolatos problémák közös megvitatása és megoldása érdekében.

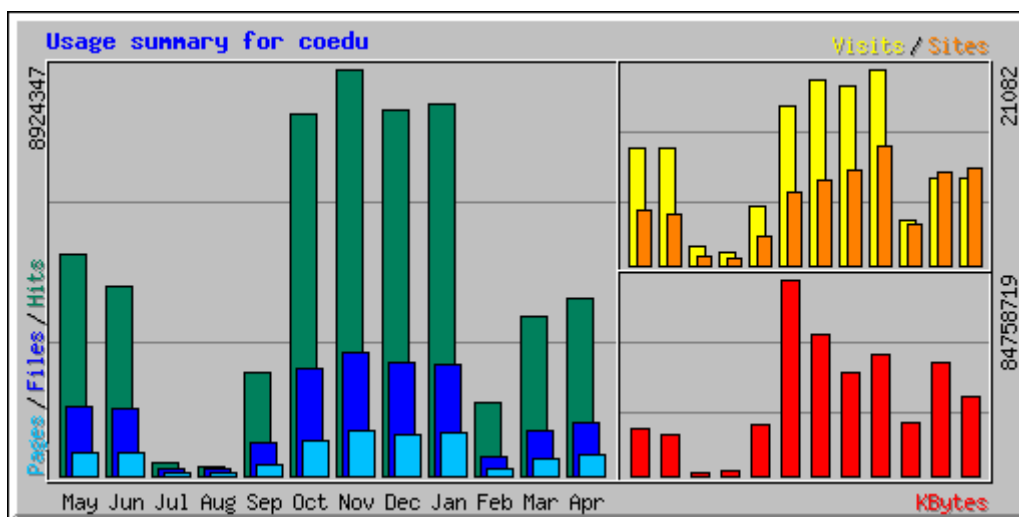
5. Az SPSS Clementine web használat bányászati lehetőségei

A WebMining for Clementine 1.5 User's Guide bevezetést nyújt a web használat elemzés alapjaiba [10]. Áttekintést nyújt a Web szerverek access log fájljainak szerkezetéről. Ismerteti a saját esemény leíró állomány elkészítésének módját, majd részletesen bemutatja a Web Mining Node működését.

A WebMining for Clementine 1.5 Application Template részletesen leírja a WebMining CAT működését, és az egyes moduljaiban megtalálható elemzési technikákat [11]. Az A modul az adatelőkészítéssel és az események feltárásával foglalkozik. A web használat bányászathoz az Event Definition Discovery nevű stream használható fel. A B modul a honlapon való keresés optimalizálásának kérdéseivel foglalkozik. A hallgatói web használat elemzéséhez ezek a technikák nem használhatóak. A C modul a felhasználó és a látogató szegmentálásának lehetőségeit mutatja be. Ezek közül a User Mode Determination stream alkalmazható. A D modul a web site aktivitással és a felhasználók viselkedésével foglalkozik. Mivel esetünkben egy oktatási keretrendszer vizsgálatáról van szó, az itt leírt technikákat nem tartottuk alkalmazhatónak. Az E modul a honlap aktivitással kapcsolatos módszereket írja le. Ezek közül mindegyik stream felhasználhatónak tűnt. Az F modul az aktivitás szekvencia elemzésével foglalkozik. Mivel egy e-learning keretrendszer esetében ezek behatároltak, így az itt közölt technikákat nem használtuk fel. A G modul a Propensity Analysis és az Advanced Segmentation technikákat tárgyalja. Ezek közül az utóbbiakat tartottuk alkalmazhatónak, az oktatási keretrendszer esetében ugyanis a felhasználó valószínű viselkedésének előrejelzésével nem érdemes foglalkozni. A H modul a web statisztikákat tárgyalja. Ezek esetünkben is jól használhatóak. Az I modul a kampány teljesítmény mérés technikáit ismerteti. Ezek a módszerek az elektronikus vásárlással kapcsolatosak, így esetünkben nem alkalmazhatóak.

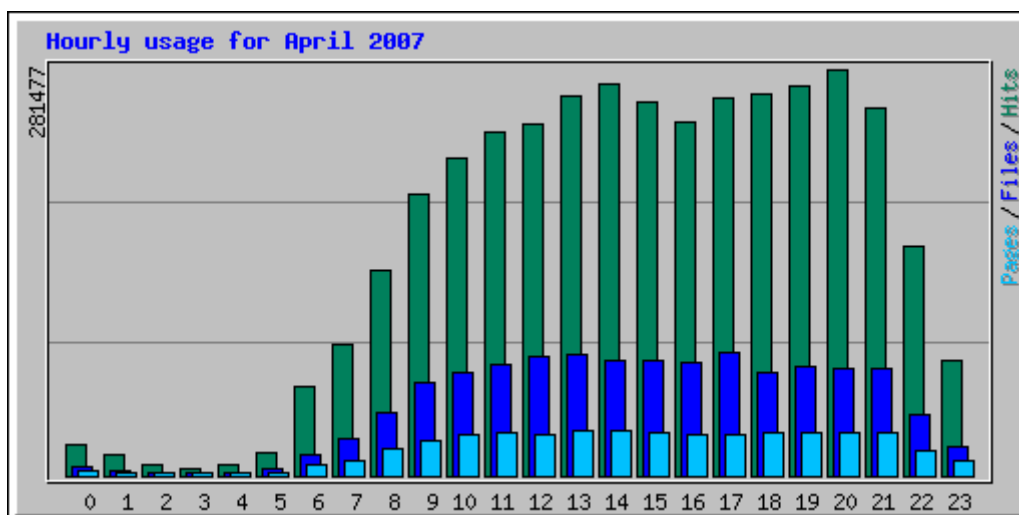
6. A kutatás menete

A magyar és az angol nyelvű szakirodalom feltárása után a web log elemzés kérdésével kezdtünk el először foglalkozni. Összegyűjtöttük a freeware kategóriába tartozó szoftvereket, és kezdeményeztük a Coedu szerverre a Webalizer nevű program feltelepítését. Így már volt eszközünk a Coedu szerver használati statisztikáinak elemzéséhez. A statisztikák havi bontásban a <http://coedu.sze.hu/usage/> oldalon érhetők el. A Coedu használati statisztikáit a 2. ábra mutatja.

2. ábra
A Coedu használatának összesítése

Az ábrán látható, hogy a hallgatók tanulási aktivitása októbertől és áprilistól élénkül meg, ez az elővizsgák lehetőségével magyarázható. A hallgatók számára lehetővé tesszük, hogy elővizsgára jelentkezzenek, ha végeztek egy tantárgy anyagának feldolgozásával.

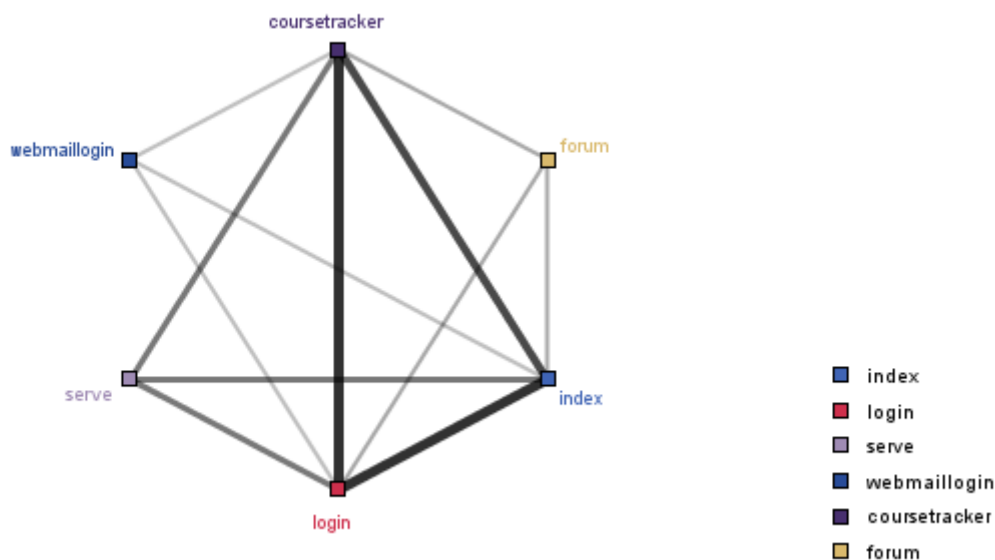

3. ábra
Napi használati statisztika

A 3. ábra szerint a Coedu rendszert a legtöbb esetben déltől este kilenc óráig használják. A távoktatásos hallgatókra nem jellemző tehát, hogy on-line módon, éjjel tanulnának. A leggyakoribb letöltések a Coedu rendszer működéséhez szükséges dotnetfx és a Java Runtime Environment.

Ezt követően a Coedu rendszer eseményeinek feltárásával kezdtünk el foglalkozni. A Coedu rendszer php4 alapú. Az Event Definition Discovery stream segítségével meghatároztuk a gyakori eseményeket, és elkészítettük a saját esemény definíciós állományunkat. A továbbiakban a futtatásokat ezzel végeztük. Már ez az elemzés is felhívta a figyelmünket egy érdekes tényre, a bejelentkezéseknek (index.php4) csak körülbelül a fele a kijelentkezés (exit.php4). Ez csak úgy magyarázható, ha feltételezzük, hogy a hallgatók nagy része kilépés helyett egyszerűen az x nyomógombbal bezárja a böngészőben a Coedu ablakot. Ez minőségbiztosítási problémát okoz, mivel eddig csak 200 konkurens licenszünk volt. A szabálytalanul kilépett hallgatót a rendszer nem tekinti a következő whoisinlog lekérdezésig kilépettnek, ezért megakadályozhatja mások esetleges belépését. Ezt a problémát fejlesztési igényként felvetettük a Mimóza Communications Kft.-nek.

A User Mode Determination stream segítségével meghatároztuk a leggyakrabban látogatott oldalakat. Ezeket a 4. ábra mutatja.

4. ábra
A leggyakrabban látogatott oldalak

Az ábrából láthatóan a leggyakrabban felkeresett oldalak a bejelentkezésre szolgáló index, a meglepően sok sikertelen bejelentkezés utáni login, a tananyag-választásra szolgáló coursetracker, a tananyag főablakot megjelenítő serve, a levelező programba való bejelentkezésre való webmaillogin és a forum. Ezek szerint a hallgatók a leginkább ezeket az oldalakat használják. Alig találtunk nyomát a belső keresés funkció használatának.

A Page Usage Metrics stream segítségével megállapítottuk, hogy az első tíz oldal közé tartozik a leckék kinyomtatására szolgáló oldal (print.php4). Ezek szerint a hallgatók jó része (közel fele) kinyomtat a képernyőről tananyagot, mert jobban szeret papírról tanulni. Ez annak ellenére így van, hogy minden tananyagot megkapnak pdf formátumban is, sokan mégsem azt, hanem a képernyőn látható tananyagot nyomtatják ki. A leggyakoribb kilépési oldalak elemzése azt mutatta, hogy a már említett x gombot a hallgatók fele a tananyag tanulása közben, negyede a fórum, közel negyede a levelező program használata közben nyomja meg. Az oldalon eltöltött átlagos idő elemzése azt mutatja, hogy a hallgatók a fórumon, üzenetküldéssel töltik el a legtöbb időt. Itt beszélnek meg csoporttársaikkal az összes tanulmányi problémájukat. Tapasztalataink szerint akkor szoktak a tutorokhoz fordulni, ha egymástól nem kapnak választ valamire. A fórumot az on-line tanulás, a

súgó és a webmail követik a sorban. Bár sokan nyomtatnak, az oldalon töltött kevés idő azt mutatja, hogy csak bizonyos oldalakat tartanak fontosnak a képernyőről kinyomtatni.

Összefoglalás

A kutatás során sikerült feltárni az e-learning rendszerű távoktatásban tanuló hallgatók web használati szokásait. Megállapítottuk, hogy elsősorban délután és este tanulnak on-line módon. A tanulásra leginkább az elővizsgák letételének lehetősége motiválja őket. Láthatóvá vált, hogy mire és milyen arányban használják a Coedu keretrendszer nyújtotta lehetőségeket. Az on-line tanulás mellett a tananyagok kinyomtatása, a fórum és a levelezés a leginkább jellemző tevékenység. Jellemző a hallgatókra, hogy nagy részük szabálytalanul lép ki a keretrendszerből annak ellenére, hogy ismerik a szabályszerű kilépés módját.

Köszönetnyilvánítás

E helyen is köszönetet kívánunk mondani az SPSS Hungary támogatásáért, amely lehetővé tette a kutatás során az SPSS Clementine 10.1 és a WebMining CAT 1.5 szoftverek térítésmentes használatát. Köszönetet kívánunk mondani a BMGE APPI EPT HCI kutatócsoportja tagjainak a munka során nyújtott értékes szakmai segítségért. Nélkülük sokkal nehezebb dolgunk lett volna a gyakorlati web bányászati problémák megoldása során.

Irodalomjegyzék

- [1] Kovács Ferenc: Adatbányászat és tudásfeltárás (prezentáció), BMGE, Budapest, 2004., lelőhely: <http://avalon.aut.bme.hu/~kovacsf/adatbazis/eloadas/>
- [2] Izsó Lajos: A web-bányászat alapjai az SPSS Clementine programcsomag WebMining CAT modulja segítségével 1-2., Elektronikus oktatási anyag, BME APPI EPT, 2006.
- [3] Laufer, L. – Horváth, Á.: A Clementine modulok áttekintése & Advanced User Segmentation, Elektronikus oktatási anyag. BME APPI EPT., 2006.
- [4] Balogh I. et al.: Propensity Analysis, Elektronikus oktatási anyag. BME APPI EPT, 2006.
- [5] Balogh I. et al.: A BDF honlap látogatásainak elemzése, Elektronikus oktatási anyag. BME APPI EPT, 2007.
- [6] Tóth P. – Pentelényi P. – Szórád L.: A BMF Moodle keretrendszerének elemzése, Elektronikus oktatási anyag. BME APPI EPT, 2006.
- [7] Jókai E. – Horváth Á.: Az Eduweb e-learning rendszer elemzése, Elektronikus oktatási anyag. BME APPI EPT, 2006.
- [8] Bóta László: Az egri EKF honlapjának elemzése, Elektronikus oktatási anyag, BME APPI EPT, 2007.
- [9] Nyéki Lajos: A Coedu keretrendszer használatának elemzése, Elektronikus oktatási anyag, BME APPI EPT, 2007.
- [10] WebMining for Clementine 1.5 User's Guide, SPSS Inc., Chicago, USA, 2005.
- [11] WebMining for Clementine 1.5 Application Template, SPSS Inc., Chicago, USA, 2005.